

Com acolлим lingüísticament les persones que arriben a Catalunya: els plans pilot

La immigració és un fenomen dinàmic que s'ha anat produint al llarg dels segles. Actualment, però, influït pel procés de globalització de la nostra societat estan arribant a Catalunya contingents força importants de persones procedents de tots els continents que s'instal·len al nostre territori de manera molt ràpida.

Els plans pilot

Catalunya ja va rebre durant els anys 60 i 70 onades massives d'immigrants procedents de la resta de territoris de l'Estat espanyol quan les circumstàncies polítiques no afavorien en absolut la integració lingüística d'aquelles persones, la qual cosa va contribuir a la relegació de la llengua pròpia cap als usos privats per part de la població autòctona en detriment dels usos públics i comuns.

Ens trobem doncs que una part significativa de la població actual no utilitza habitualment el català, que hi ha sectors on la llengua catalana encara té dificultats per ser-hi present amb normalitat i amb un costum molt arrelat que fa que la població catalanoparlant tingui una tendència generalitzada a canviar de llengua quan percep que el seu interlocutor no és catalanoparlant. Aquests tres elements fan que el català tingui dificultats per esdevenir clarament la llengua d'intercomunicació i de cohesió social.

Davant d'aquesta situació l'actual procés migratori que viu Catalunya és un repte afegit per al procés de normalització de la llengua catalana, un repte perquè el coneixement i l'ús social del català, en lloc de disminuir, augmenti amb nous parlants vinguts d'altres territoris.

Per poder conduir adequadament aquest procés i poder decidir quines polítiques d'integració són més o menys adequades és important conèixer la procedència i les característiques socioculturals de les persones immigrades. Si partim de la base que un dels elements essencials per a la integració de les persones novvingudes és l'aprenentatge de la llengua catalana, no només com a eina de comunicació sinó com a vincle integrador a nivell emotiu, cal que les polítiques de ciutadania i immigració que es dissenyin tinguin molt en compte quin paper ha de tenir la llengua o les llengües en els processos d'acollida dels nous ciutadans.

Conèixer la realitat, pel que fa a dades quantitatives, del fenomen de la immigració no és fàcil. Les fonts que ens forneixen aquesta informació —Ministeri de l'Interior i registres dels padrons fonamentalment— sovint no coincideixen.

Les dades proporcionades pel Ministeri inclouen les persones estrangeres a les quals s'ha concedit —i tenen en vigor— algun permís per residir i/o treballar a l'Estat espanyol. Això implica que els que no tenen aquest permís no estan comptabilitzats. També cal tenir en compte que la part de persones estrangeres que aconseguixen la nacionalitat espanyola deixen de ser considerades a tots els efectes i per tant tampoc no en tenim dades.

Els registres dels padrons són més reals en el sentit que el fet de l'empadronament garanteix l'accés a la sanitat, a l'ensenyament i a d'altres recursos i serveis.

Igualment dona informació sobre la distribució dels estrangers al territori.

Això no obstant es produeixen duplicacions ja que hi ha persones que s'empadronen a diferents municipis sense donar-se de baixa dels padrons precedents.

Davant d'aquesta situació, i d'acord amb els criteris que estava utilitzant la Secretaria per a Immigració en l'elaboració del seu Pla de ciutadania i immigració, la Secretaria de Política Lingüística va introduir en el Pla d'acció 2004-2005 com una de les actuacions prioritàries l'impuls i el desenvolupament de set plans a set localitats de Catalunya que tenien per objectiu analitzar la situació de les persones immigrades, especialment en el moment de la seva arribada, veure quina informació i quines percepcions rebien sobre l'ús i sobre la necessitat d'aprendre el català i si existia una bona coordinació entre tots els organismes i institucions que atenien les persones nouvingudes. També es volia incidir en l'oferta de cursos per aprendre català analitzant-la i modificant-la en els casos que no s'adequés a la demanda o a les necessitats concretes dels possibles aprenents.

Vam anomenar aquests plans *plans pilot per a l'acolliment lingüístic de les persones nouvingudes* i les dades de partida amb les quals es va començar a treballar són les següents:

- El percentatge global de la immigració a Catalunya és del 8%

(Dades de Catalunya: Font: INE, població: 6.704.146 habitants, total immigrants: 543.008 = 8,10%)

- A Catalunya, la població es distribueix, en gran mesura, en ciutats i pobles de menys de 25.000 habitants i es concentra en poques ciutats de més de 100.000 habitants, de manera que dels 946 municipis del país només 42 en tenen més de 25.000 i només 9 més de 100.000.

Això vol dir que la població es concentra en molts pocs municipis, cosa que implica un alt grau de complexitat en la gestió de serveis i infraestructures i, també en la coordinació entre organismes i entitats tant si són públics com si són privats.

Aquesta concentració de la població es produeix principalment a la ciutat de Barcelona i a la seva àrea metropolitana i a les altres capitals del territori tot i que l'arribada creixent i progressiva d'immigració fa que es vagin estenent per tot el territori en funció de determinades característiques productives d'alguns municipis i també per raó del reagrupament familiar.

Els plans pilot són un conjunt de directrius i de mesures polítiques i econòmiques adreçades als ajuntaments, departaments de la Generalitat, associacions d'immigrants, entitats, etc., per modificar la situació lingüística actual, de ma-

Taula 1. Procedència de la immigració resident empadronada a Catalunya. Any 2003

	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Catalunya
Unió Europea	58651	19811	3109	10080	91651
Reste d'Europa	25409	6965	4668	9578	46620
Magrib*	80440	19790	6899	15179	122308
Reste d'Àfrica	15785	6341	3365	1327	26818
Amèrica del Nord	7185	446	147	379	8157
Amèrica Central i del Sud	171121	13934	5544	12673	203272
Àsia	39537	2230	363	1648	43778
Oceania	331	33	12	28	404
Total immigrants	398459	69550	24107	50892	543008
Total població	5052666	619692	377639	654149	6704146
% d'immigració dins la pob.	7,89%	11,22%	6,38%	7,78%	8,10%

Font: Elaboració pròpia a partir de: <http://www.ine.es>

nera que la llengua catalana pugui ser la llengua vehicular de les persones que venen a viure al nostre país.

També inclouen un conjunt de mesures i directrius que s'estableixin per anticipar-se, intervenir i prevenir les dificultats en l'aplicació posterior de cada pla a cada municipi.

L'objectiu final d'aquests plans és provar diferents activitats i actuacions relacionades amb l'ús i l'aprenentatge de la llengua catalana a set municipis de característiques diferents perquè, cadascun en el seu context, n'avalui els resultats de manera que, un cop aplicades les correccions que calguin, serveixin de model o de punt de referència, i posteriorment es puguin difondre i estendre a la resta de localitats de Catalunya.

Els plans pilot tenen com a objectiu principal, doncs, assajar set experiències diferents de coordinació entre organismes i entitats que acullen persones novvingudes i que ofereixen formació de llengua catalana. Aquesta coordinació ha de portar a una millor rendibilització dels esforços i dels recursos que s'hi esmercen, a facilitar l'accés a les persones que la demanen i a fer que el català sigui present a tots els punts d'acollida i en totes les activitats socials del municipi, a incentivar-ne el coneixement i sobretot l'ús i a fer que no es percebi com una llengua que només s'utilitza en uns contextos determinats, normalment aïllats, de la qual es pot prescindir.

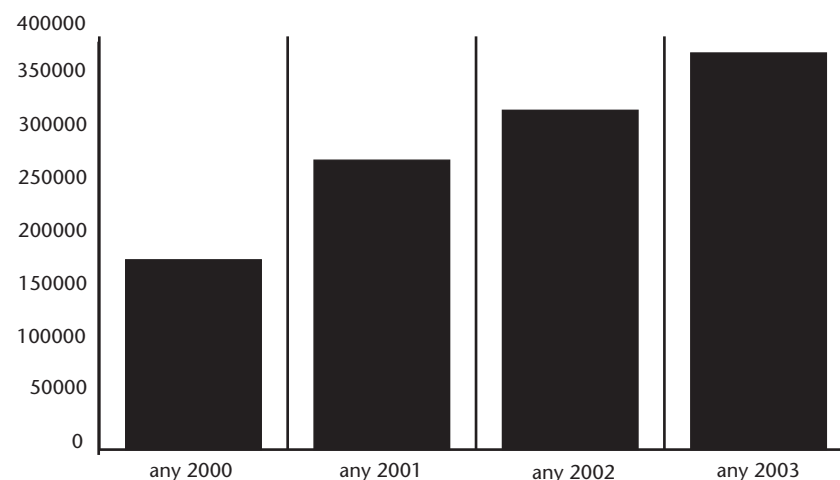
La urgència per al disseny i la posada en funcionament d'aquests plans respon a una situació, la de l'arribada de persones estrangeres, que augmenta progressivament i ràpidament cada any i que està afectant de manera significativa els hàbits de convivència de la societat catalana.

El nombre d'immigrants que viuen a Catalunya ha passat, de 183.736 de l'any 2000 a 543.008 (dades del Ministeri de l'Interior). L'augment, en un període tan curt, ha estat gairebé del triple.

L'origen d'aquestes persones és el que s'indica a continuació:

- El 22,21% dels immigrants empadronats a Catalunya procedeixen del Marroc.
- El grup dels centreamericans i sud-americans és el que ha crescut més. Si al principi de la dècada era del 17%, el 2003 ja havien assolit un percentatge del 38%. Aquest darrers es concentren especialment a les comarques de Barcelona.
- El col·lectiu d'estrangers que ha perdut més pes és el de la Unió Europea. Fa 4 anys significaven un 24% mentre que actualment no arriben al 15%.

Gràfic 1. Evolució del nombre d'immigrants a Catalunya

Un cop coneguda la radiografia general de la població estrangera a Catalunya, s’han seleccionat set municipis de característiques diferenciades per experimentar-hi diferents programes i actuacions.

Els municipis triats són Badalona, Banyoles, Lleida, Manlleu, Vic, Reus i Ulldecona.

Els criteris que han acordat les parts implicades són:

- Que el percentatge d’immigració sobre la població total sigui superior a la mitjana de Catalunya
- Que en aquests municipis s’hi concentrin majoritàriament persones immigrades d’una mateixa procedència i aquesta sigui diferent a cada lloc
- Que els municipis seleccionats siguin de diferents dimensions
- Que els municipis seleccionats representin diferents àrees del territori
- S’ha tingut en compte l’acceptació i l’interès dels municipis
- S’ha procurat l’acord entre els organismes implicats
- S’ha tingut en compte que hi hagi hagut algun tipus de coordinació entre ells prèviament a l’inici del pla

La població corresponent a aquests sis municipis és de 495.529 habitants, la qual cosa representa un 7,4% de la població total de Catalunya.

El nombre de persones estrangeres que resideix en aquests 6 municipis seleccionats és de 50.609, és a dir el 9,3% de la població immigrada total comptabilitzada a Catalunya.

Municipis proposats i criteris de selecció

Descripció de la situació sociolingüística a cada municipi

Badalona

Població	219.073
Estrangers	18.556 (7,85%)
Procedència	Sud-amèrica i Centreamèrica (29%) Magrib (26,7%) Xina (16%) Índia i Pakistan (16,2%) Europa Oriental (10%)

Gairebé una tercera part de la població és nascuda fora de Catalunya. És un municipi on es concentra una bossa important d’immigració de la resta de l’Estat produïda durant els anys 60 i 70. Un 40% de la població declara que no sap parlar el català i un 8,5% que no l’entén.

Seleccionem aquest municipi perquè l’índex sociolingüístic de la població és relativament baix malgrat que el percentatge de nova població immigrada és inferior a la mitjana de Catalunya.

Com a característica cal destacar que les persones empadronades procedeixen de 103 països diferents, malgrat que hi ha 3 grans grups d’immigrants amb llengües i cultures molt allunyades de la nostra: Marroc 4.566, Xina 2.827, Índia i Pakistan 3.018. L’altre bloc és el de provinents de l’Amèrica Central i del Sud.

Banyoles

Població	16.634
Estrangers	2.650 (15,93%)
Procedència	Gàmbia (846) Marroc (732)

Banyoles és la localitat de les comarques gironines amb més població immigrant analfabeta (el 41% dels immigrants no saben llegir ni escriure, i un 20% no té cap

nivell d'estudis). Majoritàriament provenen de l'Àfrica amb un important percentatge de l'Àfrica subsahariana tot i que hi ha un important grup de castellanòfons provinents bàsicament de l'Argentina i de Colòmbia. Tampoc és menyspreable el col·lectiu provinent de l'Europa de l'Est.

Lleida

Població	118.035
Estrangers	12.092 (10,24%)
Característiques	Estrangers de 146 nacionalitats diferents. El 56% del total són homes i el 43,1% són dones. Al llarg de l'any 2003 la immigració va augmentar un 33,8%. Edat dels homes immigrants: dels 31 als 35 anys Edat de les dones: dels 26 als 30 anys.
Procedència	Àfrica (45 %) Amèrica (32%) Europa (20%) Àsia (3%)

Del conjunt de la població immigrada empadronada el col·lectiu més nombrós és el procedent del Nord d'Àfrica: Marroc 16,3% i Algèria 6,4%. D'entre els sud-americans els més nombrosos són els de Colòmbia, 9,1%, i els d'Equador, 5,9%. Els romanesos representen un 8,1%. La meitat de la població immigrada de la ciutat (52,4%) es concentra en quatre barris: Centre Històric (22,5%), Príncep de Viana-Clot (12,6%), Universitat (9,6%) i Balàfia (7,7%).

Manlleu

Població	19.078
Estrangers	3.136 (16,44%)
Procedència	Marroc (14,18 %) Europa de l'Est (5,75%)

Manlleu té un percentatge molt significatiu de persones provinents de l'Àfrica. En aquests moments representen el 85,56% dels immigrants de Manlleu. Aquestes persones provenen majoritàriament (80,41%) de la zona del Rif i són de parla amaziga. La resta de la immigració prové d'Amèrica Central i del Sud (6,12%) i va augmentant gradualment la que prové de l'Europa de l'Est (4,44%).

Reus

Població	98.352
Estrangers	10.329 (10,42%)
Procedència	Marroc (4.511) Amèrica Central i del Sud (250)

Aquestes persones procedeixen de diferents llocs del món: per país d'origen, el grup més nombrós és el que procedeix del Marroc, que amb 4.511 persones suposa un 43,76% del total dels immigrants. El segon grup més nombrós és el de colombians (854) seguit per les persones procedents de l'Equador (341). Els llatinoamericans (1.837) suposen un 17,78% de la immigració reusenca.

Quant a coneixement del català, l'any 2001 un 95 % de la població l'entenia, un 74,63 el sabia parlar i un 5% no l'entenia.

Possiblement el creixement de la ciutat aquests darrers tres anys, bàsicament a causa de persones procedents de fora dels Països Catalans, ha fet créixer el percentatge de persones que no entenen el català.

Ulldecona

Població	6.327
Estrangers	1.393 (22,02%)
Procedència	Magrib (379) Sud-amèrica (145) Europa de l'Est (709)

En aquest cas, el context —la població d’Ulldecona és gairebé tota catalano-parlant, cosa que afavoreix moltíssim l’interès que tenen els nouvinguts per conèixer i usar la llengua catalana— afavoreix la motivació i facilita les activitats d’introducció i d’aprenentatge de la llengua catalana.

Vic

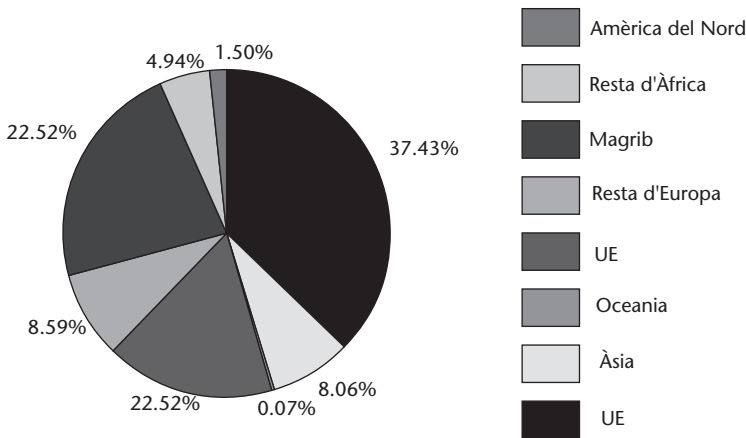
Població	37.108
Estrangers	6.653 (17,93%)
Procedència	Marroc (3.407, 51,2 %) Resta d'Àfrica (1.220, 18,3%) Amèrica (1.200, 18%) Europa de l'Est (5,75%)

La població immigrada provinent del Marroc representava l’any 2000 el 75,11% respecte al total d’immigrants. En aquests moments és el 49,25% perquè han augmentat considerablement les persones que provenen d’Amèrica Central i del Sud, que han passat del 7,56% l’any 2000 al 20,84%. Cal destacar també els immigrants procedents de l’Àfrica subsahariana, sobretot ghanesos, que és el tercer col·lectiu més nombrós, el 20,69%. El percentatge d’immigració va augmentant i en aquests moments representa el 22% de la població, cosa que ha fet que la ciutat de Vic hagi arribat als 40.000 habitants.

Com ja hem dit més amunt, aquests plans tenen com a objectiu general incidir en els comportaments lingüístics de la població de cadascun dels municipis implicats perquè la llengua catalana esdevingui la llengua vehicular en tots els àmbits públics dels ciutadans i ciutadanes oferint-la com un vehicle d’integració, com un dret, com una oportunitat i com una via d’accés a la participació activa en la vida local (cívica, social i política).

Per aconseguir aquest objectiu general ens vam marcar com a objectius específics que, en la primera acollida, les diverses institucions i entitats que atenen

Gràfic 2. Procedència de la immigració resident empadronada a Catalunya. Any 2003

les persones nouvingudes els oferissin una informació adequada sobre la importància de conèixer la llengua catalana per a l'assentament en la societat i sobre l'oferta de formació existent.

Aquesta oferta de formació havia de ser, per tant, adequada a la demanda i per facilitar l'aprenentatge del català a les persones nouvingudes a través de totes les administracions i entitats que acullen immigrants en cada municipi, caldria coordinar-la de manera coherent procurant que les franges horàries fossin el més àmplies possible, els llocs de realització dels cursos els més propers a les zones d'activitat dels possibles aprenents i les modalitats d'aprenentatge les més adequades a les característiques de cadascun dels col·lectius.

També era prioritari oferir, conjuntament, recursos per facilitar l'ús del català a les persones que l'estan aprenent, com el programa «Voluntaris per la llengua» o sessions d'acompanyament lingüístic dins l'activitat ordinària de les entitats d'acollida.

I, finalment, proporcionar a les persones d'aquestes localitats que treballen en l'atenció al públic de comerços, bars i restaurants eines i suport per aprendre i llançar-se a parlar català.

Durant aquesta fase, doncs, s'ha potenciat la via de participació i consens entre tots els organismes que actuen en l'atenció a la immigració per tal d'aconseguir una actuació eficaç i eficient i una utilització adequada dels recursos.

Taula 2. Procedència de la immigració resident empadronada en les localitats descrites

Badalona	219.073	18.556	7,85 %	Amèrica 29 % Magrib 27,6 % Xina 16 % Europa 10 %
Banyoles	16.634	2650	15,93 %	Àfrica 59,5 %
Lleida	118.035	12.092	10,24 %	Àfrica 45 % Amèrica 32 % Europa 20 %
Vic	37.108	6.653	17,93 %	Marroc 51,2 % Europa 5,75 % Àfrica 18,3 % Amèrica 18 %
Manlleu	19.078	3.136	16,44 %	Marroc 14,18 % E. de l'Est 5,75 %
Reus	98.352	9.265	9,42 %	Marroc 48,68 % Amèrica 2,7 %
Ulldecona	6.327	1.393	22,02 %	Magrib 31,8 % Amèrica 22,3 % Europa 21,8 %

S'ha prioritzat el treball d'àmbit municipal per tal de fer més efectives les decisions procurant que les persones responsables de cada pla al territori fixessin objectius específics adequats a la seva realitat concreta, disposessin d'autonomia de gestió dels recursos, s'adeqüessin a la realitat canviant i a les necessitats més urgents proposant la utilització de nous recursos i assumissin responsabilitats en els resultats.

Per tal d'impulsar aquests plans, la Secretaria de Política Lingüística ha comptat amb el Consorci per a la Normalització Lingüística i els departaments i organismes de la Generalitat de Catalunya amb més incidència en l'atenció a la població immigrada.

Els plans s'han estructurat en tres àrees d'incidència:

1. Actuacions de primera acollida

En aquest moment, per incrementar la presència de la llengua catalana en els processos d'acollida, és fonamental el treball que es fa des dels ajuntaments, des de les associacions d'immigrants i des de les entitats socials. En aquest aspecte cal incidir a millorar la coordinació entre tots els organismes d'àmbit municipal que atenen nouvinguts i vetllar perquè el català sigui present en tots els punts d'atenció.

Això s'ha fet establint vincles de col·laboració i coordinació entre tots els organismes d'àmbit municipal que atenen nouvinguts: àrees municipals, escola, escola d'adults, entitats de cooperació (Caritas, Creu Roja, etc.) per mitjà de la participació en les meses d'immigració locals o organismes similars per vehicular-hi el programa d'acolliment lingüístic. També s'ha promogut que les persones que atenen els immigrants i els ajuden en les primeres gestions ho facin en català. I s'han elaborat materials informatius sobre el seu entorn i sobre primeres necessitats en llengua catalana o en català i alguna altra llengua adreçats a les persones nouvingudes.

2. Actuacions d'ensenyament de la llengua

En aquesta qüestió s'ha procurat adequar l'oferta a la demanda d'ensenyament del català tenint en compte que hi ha diversos organismes que fan aquesta tasca (CPNL, Formació d'adults, EOI i altres centres on s'ensenyi català a adults) per millorar la coordinació entre entitats i flexibilitzar l'oferta; a més d'incrementar l'oferta de cursos de català quan fos necessari i adequar-la a les necessitats dels immigrants (franges horàries, llocs, etc).

Tècnicament s'ha considerat interessant compartir programes, programacions, metodologies i materials didàctics entre totes les institucions educatives i dissenyar i elaborar nous materials didàctics adequats a les diferents tipologies d'oferta formativa.

També es va fixar com a qüestió a treballar que la llengua catalana sigui la llengua vehicular dels programes i dels cursos d'alfabetització d'adults.

3. Actuacions complementàries

Es tracta d'actuacions que s'organitzen al voltant de l'aprenentatge de la llengua però que tenen més a veure amb el coneixement de l'entorn i de la societat en què s'han d'integrar.

Algunes de les proposades han estat les següents: promoure el programa «Voluntaris per la llengua» i dur a terme activitats de suport a l'aprenentatge del català entre els alumnes dels cursos i el conjunt de la ciutadania; organitzar sessions de presentació de recursos lingüístics a l'abast per al personal de les entitats de

Organització del Pla

cooperació, de les entitats d'immigrants i per a les escoles d'adults i lliurar, en dipòsit, materials lingüístics de suport; donar assessorament tècnic i didàctic als col·laboradors i voluntaris que treballen fent accions de suport a l'aprenentatge del català i facilitar-los els materials disponibles; establir acords amb les associacions de mares i pares del municipi per afavorir la presència de la llengua catalana en les activitats extraescolars i de menjador.

Com hem dit anteriorment, tot i haver estat impulsats per la Secretaria de Política Lingüística, per tirar endavant aquests plans s'ha treballat des de l'àmbit municipal. Els ajuntaments dels set municipis i el Consorci per a la Normalització Lingüística han estat els motors del desenvolupament dels plans però han comptat amb la col·laboració, més o menys estreta, en funció de les actuacions, dels organismes següents: Secretaria d'Immigració, Secretaria de Joventut, Departament d'Educació (Subdirecció General de Llengua i Cohesió Social i Subdirecció General de Formació de Persones Adultes), associacions d'immigrants, associacions de mares i pares i entitats cíviques, culturals i de lleure del municipi.

Avaluació qualitativa i quantitativa

Cal tenir present que la realitat de cadascuna de les localitats pilot és diferent i que cal partir d'una acurada avaluació inicial de cada situació concreta.

A partir de dades quantitatives i qualitatives en relació amb l'ús de la llengua s'ha anat fent el seguiment de cada pla per tal de poder avaluar l'eficàcia de les accions i el grau d'assoliment dels objectius proposats.

La Secretaria de Política Lingüística i el Consorci per a la Normalització Lingüística es fan càrrec del seguiment i de l'avaluació del pla a cada localitat i promouran la realització d'aquells estudis que permetin una anàlisi dels resultats obtinguts a cada localitat.

Tenint en compte que la durada dels plans és de setembre de 2004 a desembre de 2005 podrem disposar de resultats concrets a partir del mes de gener de 2006.

